עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פי"ח מהלכות גזילה ואבידה הל' יג סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' סה סעיף ו וסעיף ז:

נא ב מיי' שם הל' יג ואף אם שניהם מודים דחיישינן לקנוניא וע"ש במ"מ:

נב ג ד טוש"ע ח"מ סי' סה סעיף טו:

מאי שנא ליד דיין אמר רבא הכי קאמר [א]ואחר שמצא שטר שנפל ליד דיין והיכי דמי (א) דכתב ביה הנפק לא יוציאו עולמית ולא מיבעיא לא כתב ביה הנפק דאיכא למימר כתב ללות ולא לוה אלא אפי' כתב ביה הנפק דמקוים לא יחזיר דחיישינן לפירעון ורבי יוסי אומר הרי הוא בחזקתו ולא חיישינן לפירעון ולא חייש ר' יוסי לפירעון והתניא מצא שטר כתובה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה [ב]לא יחזיר לא לזה ולא [ג]לזה רבי יוסי אומר עודה תחת בעלה יחזיר לאשה נתארמלה או נתגרשה לא יחזיר לא לזה ולא לזה איפוך נפל ליד דיין לא יוציאו עולמית דברי רבי יוסי וחכ"א הרי הוא בחזקתו אי הכי קשיא דרבנן אדרבנן שטר כתובה כולה רבי יוסי וחסורי מחסרא והכי קתני אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה בד"א שנתארמלה או שנתגרשה אבל עודה תחת בעלה יחזיר לאשה (ב) שר"י אומר עודה תחת בעלה יחזיר לאשה נתארמלה או שנתגרשה לא יחזיר לא לזה ולא לזה רב פפא אמר לעולם לא תיפוך רבי יוסי לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אפילו נתארמלה או נתגרשה נמי לא חיישינן לפירעון לדידכו אודו לי מיהת בעודה תחת בעלה דיחזיר לאשה דלאו בת פירעון היא ואמרו ליה רבנן אימור צררי אתפסה רבינא אמר לעולם איפוך קמייתא וטעמא דרבנן הכא משום דחיישינן לשתי כתובות ורבי יוסי לשתי כתובות לא חייש אמר רבי אלעזר[ד] מחלוקת כששניהם אדוקים בטופס ושניהם בתורף [ה]אבל אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף זה נוטל טופס וזה נוטל תורף ור' יוחנן אמר לעולם חולקין ואפילו אחד אדוק בטופס ואחד אדוק בתורף והתניא זה נוטל עד מקום שידו מגעת לא צריכא דקאי תורף בי מצעי אי הכי מאי למימרא לא צריכא דמקרב לגבי דחד [ו]מהו דתימא א"ל פלוג הכי קמ"ל דא"ל מאי חזית דפלגת הכי פלוג הכי א"ל רב אחא מדפתי לרבינא לרבי אלעזר דאמר זה נוטל טופס וזה נוטל תורף למה ליה [ז]וכי לצור ע"פ צלוחיתו הוא צריך א"ל [ח]לדמי דאמר הכי שטרא דאית ביה זמן כמה שוי ודלית ביה זמן כמה שוי בשטרא דאית ביה זמן גבי ממשעבדי ואידך לא גבי ממשעבדי יהיב ליה היאך דביני ביני ויחלוקו נמי דאמרן לדמי דאי לא תימא הכי שנים אוחזין בטלית הכי נמי דפלגי הא אפסדוה הא לא קשיא

דחזיא

מאי שנא ליד דיין. מאיש אחר: **הכי קאמר ואחר.** שאינו לא לוה ולא מלוה: **שמצא שטר שנפל.** ככר ליד הדיין. ומאי ניהו הן נפילה דכתיב ביה הנפק: **לא יוציאוהו מידו.** לא לוה ולא מלוה עד שיבא אליהו או עדים שראו מיד מי נפל: **לפירעון.** שמא אמת טוען הלוה שפרעו: **ורבי יוסי לא חייש לפירעון.** דמאן דמהדרי ליה שטר פרוע לאלתר זהיר ביה לקורעו ולא משהי ליה: **שהבעל מודה.** שלא נתן לה כתובתה: **אין הבעל מודה.** שאמר פרעתי ומידי נפל: **עודה תחת בעלה.** שלא גרשה: **יחזיר לאשה.** דלא עביד איניש ליתן כתובה קודם גירושין: **צררי אתפסה.** מעות צרורות או כספים מסר לה ליחוד כתובתה כשנשאה או לאחר מכאן שלא יטריחוה יורשים אם תתאלמן: **לעולם איפוך קמייתא.** ודקשיא לך דרבנן אדרבנן לא תיקשי דטעמייהו דרבנן בכתובה לאו משום דחיישינן לפירעון דמאן דפרע ואהדר ליה שטרא לאלתר קרע ליה אלא משום דחיישינן לשתי כתובות שמא חזר וכתב לה כתובה אחרת שניה לאחר שנפלה זאת מידה. ואין הבעל מודה דקתני לאו כאומר פרעתי אלא כאומר אל תחזרו לה שיש בידה אחרת ותוציא על יורשי שטר אחר שטר: **מחלוקת.** האי יחלוקו דקאמר ר"ש [ב"ג] דמשמע חולקין בשוה. כך שמעתי משום ר' יצחק ב"ר מנחם ונראה בעיני: **ושניהם אדוקים בתורף.** כלומר או שניהם אדוקין בתורף. ותורף גילוי של שטר מקום הלוה והמלוה והמעות והזמן טופס שאר כל לשון השטר(ד): **זה נוטל כו'.** דמאי דתפיס דידיה הוא כדקתני לעיל(ו) זה נוטל עד מקום שידו מגעת כו'. ולקמן מפרש למאי מיבעי ליה: **ואפי' אחד אדוק כו'.** בתמיה: **והא תניא עד מקום שידו מגעת.** שלו: **דקאי תורף בי מצעי.** ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: **לדמי.** מעלין בדמים כמה תורף יפה מן הטופס: **שטרא דאית ביה זמן כמה שוה.** דתורף עדיף מטופס דאית ביה מקום הזמן דאילו שם המלוה והלוה והמעות כתובין אף בטופס שצריך לחזור מענייננו של שטר בשיטה אחרונה והוא עיקר כדתנן (ב"ב דף קסה:) כתוב בו [מלמעלה מנה ומלמטה מאתים] מלמעלה מאתים ומלמטה מנה הכל הולך אחר התחתון אבל זמן לא מיהדר. ואי משום חתימת עדים דהוא תחת הטופס הא אית ליה לרשב"ג מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו והאי מודה שכתבו הוא:

דחזיא

מאי שנא ליד דיין. לספרים דגרסי בשניא והיכי דמי כגון דכתוב ביה הנפק השתא לא ידע דנפל ליד דיין דהיינו הנפק אלא סבור דהיינו שהדיין מלאו ולכך בעי מאי שנא דיין מאיש אחר ולספרים דלא גרסי בתר הכי והיכי דמי כגון דכתוב ביה הנפק ידע שפיר השתא דנפל ליד דיין היינו שכתוב בו הנפק ומיבעיא ליה מאי שנא כתוב בו הנפק דלא יוציאו לעולם הלא אם אין כתוב בו הנפק נראה דכ"ש הוא שלא יוציאו עולמית דאיכא למימר שמא כתב ללות ולא לוה ומשני דלא מיבעיא קאמר:

בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה. דלא חיישינן לקנוניא וליכא למיחש לשמא כתב בניסן ולא נשא עד תשרי ° דמנה ומאתים משתעבדי מן האירוסין אף בלא כתובה דאירוסין קלא אית להו ולקודם אירוסין ליכא למיחש דכתב לה ותוספת נמי לאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו א"ש ור' אסי יעמיד כשהקנה לה:

דחיישינן לשתי כתובות. וכלאו איפוך לא מצי לאוקמא דרבי יוסי חייש לשתי כתובות דא"כ עודה תחת בעלה אמאי יחזיר לאשה כשאין הבעל מודה:

מחלוקת. פרש"י דהיינו יחלוקו דקאמר רשב"ג והדין עמו שלא רצה לפרש פלוגתא דרבי ורשב"ג משום דהיכי קאמר אבל אחד אדוק בטופס כו' משמע דהתם לא פליגי וזה אינו דגם שם אם אינו מקוים לא שקיל לרבי מידי:

דאית ביה זמן כמה שוה. פרש"י דמעות ולוה ומלוה לא שיימינן דכתיבי נמי בשיטה אחרונה בטופס והוא עיקר דתנן (ב"ב דף קסה:) כתוב [בו] מלמעלה מנה כו' ותימה הא אין למידין משיטה אחרונה ולכך עושין חזרת השטר ומתני' דכתוב למעלה מנה לא איירי בשיטה אחרונה וגם פי' דבעדים לא שיימינן דרשב"ג אית ליה מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ופירושו תימה דלא חשב אותו שאינו תופס עדים כאילו יש לו שטר בלא עדים א"כ לרשב"ג נמי לא א"ש דנהי דסבר דאין צריך לקיימו מ"מ כשאין כלל עדי חתימה פסול ועוד כמה עדיף תורף מטופס כך השטר פסול בלא טופס כמו בלא תורף דאם נמחק אפי' שיטה אחת מן השטר הוא פסול אלא ודאי יש לומר דכמה שהשטר נפסל אין שמין דכך שוה כשתופס שיטה אחת מן הטופס כמו תופס לוה ומלוה ומעות ועדים והשטר אינו כשר בלא זה כמו בלא זה אבל זמן שהשטר כשר בלא זמנו שמין כמה שוה ובירושלמי איכא א"ר אלעזר הכל הולך אחר מי שתפוס עדים ופליג אגמ' שלנו דמוכיר זמן ומוכר דעדי מסירה כרתי והשטר כשר בלא עדי חתימה ושמין כמה שוה שאין צריך לחזור אחר עדי מסירה ולית ליה ההוא לישנא דג"פ (ב"ב דף קע.) דסבר רשב"ג עדי חתימה כרתי:

ויחלוקו נמי לדמי. ואין חולקין את החוב כמו שכתוב בשטר אלא כמו ששוה לו למכור מזה יפרע החצי דאי לא תימא הכי אלא חצי החוב ממש גבי טלית מי חולקין ממש הא אפסדוה ולא גרסי' לא דפסקינן לשטרא דא"כ מה מביא מטלית אדרבה בטלית אם יחתכו לשנים אין פסידא כל כך ואם יחתוך השטר לא ישוה לכלום ועוד דפשיטא הוא דלא יחלוקו השטר לשנים דאוקימנא לעיל פלוגתא דרבי ורבי שמעון בן גמליאל במודה בשטר שכתבו אלא כדפרישית:

דחזיא

◆

רבינו חננאל

לקיימו יחלוקו דמודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו ואין הלכה כמותו. אדם שמצא שטר שכתוב בו קיום ב"ד לא יוציאו עולמית חיישינן שמא פרוע הוא דברי (א) ר' יוסי וחכ"א הרי [הוא] בחזקתו וכ"ש המוצא שטר שאין בו קיום שלא יוציאו עולמית דחיישינן שמא כתב ללות ולא לוה: אמר ר"א מחלוקת בשניהן אדוקין בתופס ובתורף וכו' ור' יוחנן אמר לעולם חולקין והאי דקאי תורף בינייהו ואע"ג דמקרב לגבי דחד לא חיישינן אלא חולקים. פי' תורף כדתנן בפרק כל גט שנכתב שלא לשם אשה כו' הכותב תופסי גיטין צריך שיניח מקום שם האיש והאשה ומקום הזמן שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה ומקום הלוה ומקום המעות ומקום הזמן זהו תורף והשאר תופס וזה שאמרו חולקין בשטר לא שיחתכוהו כי זה הפסד הוא אלא דמיו חולקין ושקלינן וטרינן בה טובא ואסיקנא הכי מהא דתנן היו רוכבין על גבי בהמה או א' רוכב וא' מנהיג וכו' עד ויחלוקו הכי נמי דפלגי לה ממש בשלמא בהמה טהורה חזיא לבישרא אלא בהמה טמא' אפסדוה אלא לדמי וכן הלכה. ואם היו שנים אדוקין בשטר זה בתורף וזה בתופס (ב). בשלמא שם המלוה והלוה והמעות יתכן לעמוד בהן עכשיו ואחר כך אם אבד השטר אין חוששין לו אלא הזמן שרוצה להיות בידו לטרוף ממשעבדי שמין כמה שוה שטר שיש בו זמן ויש לו לגבות ממשעבדי דבאין ללוה נכסים בני חורין ויש בו זמן טריף ממשעבדי ואם אין בו זמן אבד ממונו ומה שעולה בה השומא שקיל מי שהתורף בידו וכן הדין. ור' יוחנן לא חלק אלא בזמן שהתורף באמצע אבל בזמן שזה תופס בתורף וזה בתופס לא חלק שדמי כל השטר למי שבידו התורף והדין כאשר פירשנו ולדברי הכל כל דבר שאם יחלק יפסד שמין אותו בדמים וחולקין בדמים כדתנן בפ'

א) בגמ' ליתא להיפך ואולי דרבינו העתיק כאן כפי המסקנא לקמן בסמוך.

ב) נראה דצ"ל זה נוטל טופס וזה נוטל תורף ומסקינן דנ"מ משום הזמן דבשלמא וכו'.

מסורת הש"ס

א) [צ"ל לוה], ב) [עי' תוספ' חגיגה ו: ד"ה שאין להם], ג) [לקמן קו.], ד) [לקמן יג. ב"ק מט: כ"ב טו:], ה) [עי' גיטין כו.], ו) [ע"ל].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' והיכי דמי כגון דכתב ביה הנפק: (ב) שם יחזיר לאשה דברי ר' יוסי שר"י אומר:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בזמן וכו' דמנה ומאתים משתעבדי. עי' לקמן יח ע"א תד"ה הטוען:

◆

רבינו חננאל (המשך)

השותפין אין חולקין את החצר עד שיהא בה כדי לזה וכדי לזה וכו' ואסיק התם בגמ' ת"ש זה הכלל כל שאילו יחלק ושמו עליו חולקין אותו ואם לאו מעלין אותו בדמים. ר' יוסי אומר הרי הוא בחזקתו. ומקשי' וכי ר' יוסי לא חייש לפירעון והתניא מצא כתובה אשה בשוק בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה. ור' יוסי [אומר] עודה תחת בעלה יחזיר לאשה נתארמלה או נתגרשה לא יחזיר לא לזה ולא לזה. ופריק רבינא דהוא בתרא אפוך ואימא הכי נפל ליד הדיין כגון שכתוב בו קיום ב"ד לא יוציאו עולמית דברי ר' יוסי וחכ"א הרי הוא בחזקתו וטעמא דרבנן התם דאמרו לא יחזיר לא לזה ולא לזה לאו משום דחיישי לפירעון אלא משום דחיישי לשתי כתובות. ור' יוסי לשתי כתובות לא חייש.